

Thomas B. Thriges Gade – oplevelseskultur i eu-topia

Hjørdis Havsteen Brandrup

Hver dag kører der ca. 35.000 biler på den firesporede motorgade Thomas B. Thriges Gade i Odense, og gaden er dermed en meget væsentlig men også omdiskuteret trafikåre i byen. Thomas B. Thriges Gade er et gadegennembrud i midtbyen, som strækker sig fra Torvegade ved Albani Torv og Fisketorvet i syd og til Buchwaldsgade ved Odense Havn i nord. Gadegennembruddet blev etableret fra 1959 til 1970 for at skabe bedre trafikl forbindelse mellem den ekspanderende nordlige og sydlige del af byen. Den nye motorgade kom til at løbe gennem den ældste del af Odense by. Efter etableringen af Thomas B. Thriges Gade opstod der i 1970'erne højlydte protester imod gaden. Mange mente, at den havde skåret byen over i to, og at den fremstod som et skæmmende sår. På et borgermøde i 1975, som omhandlede en udvidelse af Thomas B. Thriges Gade, udtrykte en borger sin utilfredshed således: *"Odense er til grin i hele landet, fordi den har lavet en hovedvej som Thomas B. Thriges Gade tværs gennem bymidten."* (Jacobsen 2008, 75).

I løbet af 1980'erne og 1990'erne fremkom flere forslag til at udbedre skaderne bl.a. ved at lægge store dele af Thomas B. Thriges Gade ned i en tunnel eller omdanne den til en mindre bygade – men ingen af forslagene blev realiseret. Først i marts 2010 ser der ud til at være realitet bag ambitionerne. Bl.a. med økonomisk hjælp fra Fonden Realdania er det blevet besluttet at lukke gaden for biltrafik mellem Albani Torv og Østre Stationsvej. Den lukkede gade frigør mange nye kvadratmeter byrum, som skal planlægges og udvikles til nye former for brug.

Thomas B. Thriges Gade har haft en markant betydning for udviklingen i Odense – ikke bare fysisk men også mentalt, fordi den har været med til at forme billedet af byen og den lokale identitet. I det følgende vil jeg analysere gadens kulturelle betydning i Odense i lyset af teorier om kultur og sted af primært Richard Ek og Richard Sennett.

Fra industrikultur til oplevelseskultur

Thomas B. Thriges Gade er ikke bare historien om et bestemt sted, det er også historien om Odense i det 20. og 21. århundrede. På grund af sin dominerende plads i bymidten og den megen debat om gaden, har den været med til at skabe forestillinger om byen Odense. Gadens betydning kan forstås i forlængelse af kultur- og litteraturforskeren Andreas Huyssens forståelse af en by:

"..no real city can ever be grasped in its present or past totality by any single person. That is why

urban imaginaries differ depending on a multitude of perspectives and subject positions. All cities are palimpsests of real and diverse experiences and memories. They comprise a great variety of spatial practices, including architecture and planning, administration and business, labor and leisure, politics, culture and everyday life.” (Huysen 2008, 3).

Huysen karakteriserer her byen som en *palimpsest*. Begrebet henviser oprindeligt til et manuskript, en pergamentrulle eller en bog, der er blevet skrevet på, derpå skrabet af (raderet) og derpå blevet brugt igen. Ordet kommer fra græsk: *palin* (igen) og *psên* (skrabe). Romerne skrev på voksbeklædte tavler, der kunne genbruges, og Cicero bruger *palimpsest* til at referere til denne praksis. Huysen overfører begrebet til byen som en samling af kulturelle tegn, der gennem tiden har afløst hinanden og tilsammen er med til at skabe forestillingen om byen. Forskellige historier og betydninger har gennem tiden været knyttet til Thomas B. Thriges Gade – de har aflejret sig oven på hinanden som en *palimpsest*, der er med at skabe det mentale billede af byrummet. På den måde er de betydninger, som gennem tiden har været knyttet til Thomas B. Thriges Gade med til at definere bykultur og identitet i Odense.

Den nylige beslutning om at lukke Thomas B. Thriges Gade for biltrafik er udtryk for en udvikling fra industrikultur til oplevelseskultur. Gaden blev etableret i 1960'erne for at tilgodese byens industrielle vækst særligt mod nord omkring kanalhavnen. Værdierne var frem for alt funktionalitet og fremkommelighed. Et symbol på Thomas B. Thriges Gades industrikulturelle baggrund er gadens navn. Gaden er nemlig opkaldt efter Odenses berømte erhvervsmand Thomas B. Thrige (1866-1938). Thriges fabrikker fremstillede elektromotorer og var i begyndelsen af 1900'tallet en af byens største erhvervsvirksomheder. I december 1958 besluttede byrådet at hylde byens driftige erhvervsmand ved at kalde gadegennembruddet for Thomas B. Thriges Gade, og den nye motorgade skulle netop komme til at løbe forbi Thriges gamle fabrikker på hjørnet af Tolderlundsvej og Bredstedgade. På den måde kom gaden til at symbolisere industriel vækst i byen.

I dag er den industrielle økonomi blevet afløst af oplevelsesøkonomien. Øget rigdom og velfærd ændrede de funktionelle og industrielle værdier i løbet af 1970'erne og 1980'erne til et fokus på autentiske oplevelser. Baggrunden for dette fokus på oplevelser er ifølge sociologen Gerhard Schulze (2000) den vestlige verdens overgang fra et knaphedssamfund til et overflodssamfund, der er kendetegnet ved, at de subjektive behov er kommet i fokus. Fokus har ændret sig fra en økonomisk semantik med vægt på industriel udvikling i byerne til en psykofysisk semantik med vægt på behovstilfredsstillelse. En af konsekvenserne af dette er, at byerne i stigende grad promoverer sig selv som *experiencescapes*: begrænsede rum med et væld af oplevelser.

Globaliseringen har forstærket tendensen til, at det unikke, autentiske, specielle og særlige har høj værdi. Baseret på historiske narrativer, forestillinger om kollektive minder og betydning af kollektiv praksis iscenesætter byerne deres *experiencescapes*. Det kommer også til udtryk på Thomas B. Thriges Gade, som skal omdannes til et nyt *experiencescape* i Odense. I det brede gadeareal, som vil blive tilgængeligt efter lukningen af gaden, skal der efter planen etableres en letbane til forbedring af den kollektive trafik, der skal opføres nye bebyggelser som *Play House* (et oplevelsesrum, udstillingsrum og turistbureau), Musikkonservatorium og Musik- og Teaterhus, laves beplantninger og bygges legepladser og små scener. Thomas B. Thriges Gade skal på den måde skabe byrum for oplevelser i, hvad kommunen kalder ”den kreative og legende by”. De bilister, som har et ærinde i midtbyen, skal parkere i nye parkeringskældre under Thomas B. Thriges Gade, og de bilister, som blot vil krydse midtbyen, skal ledes uden om midtbyen. Ifølge etnologen Orvar Löfgren (2007) er der sket et skift fra tidligere modernistiske urbane byidealer, hvor det handlede om tempo og friktionsfrit flow som en maskine for liv og transport, til et fokus på bevægelse og følelse, intensitet og oplevelse. Disse senmoderne idealer bliver scenen sat for på Thomas B. Thriges Gade.

Fra ou-topia til eu-topia

”City Design Odense – Byen ud af boksen” er en afdeling i Odense Kommune, som arbejder med at kommunikere og udføre kommunens byudviklingsprojekter. City Design Odense har udarbejdet en folder om omdannelsen af Thomas B. Thriges Gade, og overskriften for folderen er *Fra gade til by*. Budskabet er, at kommunen med lukningen af Thomas B. Thriges Gade vil omdanne gaden fra et ”ikke-sted”, der forbindes med negative karakteristika som tung trafik og mangel på opholdsmuligheder, til et ”sted”, der forbindes med attraktive oplevelses- og steds-kvaliteter.

Kulturgeografen Richard Ek har beskrevet de senmoderne *experiencescapes* med udgangspunkt i filosofen og semiotikeren Louis Marins diskussion af renaissance-forfatteren Thomas Mores begreb *utopia* (Ek 2005; Marin 1984). More beskrev *utopia* som et idealiseret sted, ”der ikke er”, og Marin overfører dette begreb til den senmoderne ordning af rummet. Ifølge Ek og Marin kan vi karakterisere en fremtidsorienteret idealiseret ordning af rummet, som det City Design præsenterer i sin folder, som et *utopia*, der former identitet, æstetik, performance og opførelse. De utopiske visioner er udviklet i et diskursivt rum, som udfolder sig i spændingen mellem *ou-topia* (ikke-sted) og *eu-topia* (et godt sted). Dette diskursive rum består af ”det neutrale”; et uafklaret ”blankt

element” som tillader muligheden af både stilstand og forandring. Pga. dets flertydige natur tillader det blanke element en dialektik mellem stilstand og forandring, orden og uorden, nærvær og fravær. I spillet om fremtidens steder er det neutrale udtryk for det diskursive rum for mulig forandring inden for en nutidig orden, dvs. den territoriale stats orden. Placeret mellem *eu-topia* og *ou-topia* er det neutrale et overgangssted, et diskursivt rum af mulig alternativ orden, som endnu ikke er blevet besluttet eller institutionaliseret. Det neutrale eller diskursive rum befinder sig altid i tid og rum – og her foregår den intense kamp om, hvad der skal dominere stederne.

City Design Odenses betoning af Thomas B. Thriges Gades udvikling ”fra gade til by” er netop udtryk for en ambition om at fylde ”det neutrale, blanke element” ud og udvikle gaden fra *ou-topia* til *eu-topia*. Den territoriale stats orden – kommunens orden – skal implementeres, så der ikke opstår stilstand, uorden og fravær. Mellemrummet eller ambitionerne for udviklingen er *utopia* – en idealiseret orden af rummet, som skal være med til at forme identitet og opførelse i byen. Kampen om, hvad der skal definere *utopia* kan begynde.

Kampen om byens rum foregår bl.a. på debatsiderne i *Fyens Stiftstidende* men også i den virtuelle verden. På *Facebook* er der oprettet støttegrupper for og imod lukningen af Thomas B. Thriges Gade. Gruppernes overskrifter er: ”Genskab Odenses historiske bymidte – gør byen hel igen” (1192 medlemmer), ”Forskøn Thomas B. Thriges Gade - men luk den ikke” (981 medlemmer), ”Luk Thomas B. Thriges Gade” (151 medlemmer), ”Grav Thomas B. Thriges Gade ned” (91 medlemmer). Disse *Facebook*-grupper er udtryk for Thomas B. Thriges Gades betydning for den lokale identitet, og grupperne er udtryk for kampen om at definere *utopia* i Odense.

Vor herre rykker udenfor

Thomas B. Thriges Gade er en rationelt planlagt vej, som ved sin etablering ikke tog højde for den kompleksitet af stræder og gårde, som midtbyen rummede – intet kunne konkurrere med betydningen af funktionalitet og øget plads til bilerne. Sociologen Richard Sennett (1996) kalder steder som Thomas B. Thriges Gade for et *grid*, der kan oversættes med ”net” eller ”mønster”. Det er strømlinede lige veje, rationelt planlagte uden at tage højde for naturlige, topografiske forhold, sociale behov eller historisk brug. Et *grid* er udtryk for det civiliserede livs rationalitet, men er også en benægtelse af kompleksitet. *Grid’et* er i moderne tid blevet anvendt som en plan, der neutraliserer miljøet. *Grid* neutraliserer et steds distinkte karakter, og neutraliseringen medfører tab af centrum. Dermed frasiger *grid’et* byens kompleksitet, som netop er karakteristisk ved det

dynamiske bycentrum uden lige, rationelle linjer. *Grid* opstår også vertikalt, hvor højhuse er udtryk for de neutrale rationaler. På Thomas B. Thriges Gade forekommer ikke kun et horisontalt *grid*, men også et vertikalt *grid* i form af Danske Banks højhus på Fisketorvet.

Richard Sennett forbinder den rationelt planlagte gade, som f.eks. Thomas B. Thriges Gade, med protestantismens kulturelle værdier. I protestantismen er der fokus på det indre sjæleliv og det personlige forhold til Gud – Gud er i dig. Det medfører, ifølge Sennett, puritanisme; angsten for nydelse, hvor upersonlighed, kulde og tomhed udgør referencerne til omgivelserne. Byens kulturelle problemer, som også kommer til udtryk på Thomas B. Thriges Gade, bliver normalt opfattet som dens upersonlighed, den fremmedgørende skala og tomheden. Netop upersonlighed, kulde og tomhed er kerneord i protestantismens reference til omgivelserne - det ydre liv er en værdiløs størrelse i modsætning til det indre liv. Disse mønstre ses, ifølge Sennett, helt op til i dag, hvor en visuel fornægtelse i hverdagen er helt normal adfærd – nærmest betryggende. Det vigtigste er at holde styr på den indre splid. Derfor kan man udelukkende forholde sig til det ydre ved hjælp af instrumentelle og manipulerende termer, da intet i det ydre ”virkelig” betyder noget. På den måde bliver neutralitet et magtredskab, argumenterer Sennett.

Med omdannelsen af Thomas B. Thriges Gade vil kommunen gøre op det friktionsfrie, neutrale, upersonlige *grid*, skabe rum for ophold og tilfredsstille det senmoderne menneskes behov for minderige oplevelser. På den ene side kan udviklingen anses for et opgør med protestantismens puritanisme, men på den anden side kan udviklingen også anses for at være en implementering af protestantismens vægt på det indre liv i omgivelsernes sanselige nydelse – vor Herre er rykket udenfor, om man så må sige. Det indre sjæleliv, de minderige oplevelser, skal også kunne opnås i de ydre, fysiske rammer.

Odense-borgernes reaktioner på *utopia* i de nye planer for Thomas B. Thriges Gade har, som det også fremgår af *Facebook*-grupperne, været blandede. Nogen hilser lukningen af gaden velkommen, og ifølge det konservative byrådsmedlem Mai Henriksen vil lukningen af Thomas B. Thriges Gade medføre, at det ellers negativt ladede udtryk ”der går Odense i den” bliver vendt til noget positivt; at byen vil få styrket sin lokale identitet, og at borgerne ikke mere vil føle, at byen er ”til grin i hele landet”. Andre borgere giver i *Fyens Stiftstidendes* netdebat udtryk for, at de frygter, at lukningen af gaden vil medføre trafikchaos i midtbyen, eller at det pulserende byliv går tabt.

Opgøret med det upersonlige *grid* til fordel for udviklingen af *experiencescapes* ses der eksempler på i flere danske byer: På Nørrebrogade i København forsøger kommunen at begrænse biltrafikken, skabe bedre forhold for cyklister og etablere brede fortove med mulighed for

udeservering, og i mange tidligere industrihavne som i Fredericia, Århus og Odense, vil man omdanne nedlagte industrigrunde til attraktive by- og oplevelsesområder.

I omdannelserne af byens rum foregår der en kamp om hvem og hvad, der skal indskrives i byens *palimpsest*. I forbindelse med omdannelsen af Thomas B. Thriges Gade foregår kampen i den virtuelle, den fysiske og den sociale verden – og kampen vil være med til at forme det mentale billede af Thomas B. Thriges Gade og Odense – fra *ou-topia* til *eu-topia*.

Litteraturhenvisninger:

City Design Odense – Byen ud af boksen. 2009. *Fra gade til by*, Odense: Odense Kommune.

Ek, Richard. 2005. "Regional Experiencescapes as Geo-economic Ammunition", in O'Dell, Tom og Peter Billing (red.): *Experiencescapes*. København: Copenhagen Business School Press.

Fyens Stiftstidende. 22-03-2010. "Bymidten skal omdannes for en 700 millioner", <http://www.fyens.dk/article/1563108:Odense--Bymidten-skal-omdannes-for-en-700-millioner>, Odense: Fyens Stiftstidendes hjemmeside.

Fyens Stiftstidende. 24-03-2010. "Thriges-gade bliver en byoase", <http://www.fyens.dk/article/1564241:Odense--Thriges-gade-bliver-en-by-oase>, Odense: Fyens Stiftstidendes hjemmeside.

Huyssen, Andreas (red.). 2008. *Other Cities, Other Worlds*, Durham/London: Duke University Press.

Isager, Kristian; Lars Erik Steensen Bach; Carl Ole Kristensen. 1981. *Overgadekvarteret i Odense*, Odense: Odense Kommune, Magistratens 2. afdeling.

Jacobsen, Hans Jul. 2008. *Thomas B. Thriges Gade*, Odense: Byhistorisk Udvalg.

Laursen, Sten Nørskov; Hans Chr. Johansen; Søren Eigaard; Harry Haue; Christian Sørensen; Jørgen Hæstrup; G. Trier; Eli Caspersen. 1988. *Odense bys historie. Storby og servicecenter*

Odense 1945-1988, Odense: Odense Kommune og Odense Universitetsforlag.

Löfgren, Orvar. 2007. "First we take Manhattan, then we take Berlin", in Marling, Gitte og Martin Zerlang (red.): *Fun City*. København: Arkitektens Forlag.

Marin, Louis. 1984. *Utopics: Spatial play*. New Jersey: Humanities Press.

Odense Kommune. 2008. *Forslag. Trafik- og mobilitetsplan*, Odense Kommune.

Odense Kommune. 2007. *Kvarterplan By – Havn*, Odense Kommune.

Pine, Joseph og James Gilmore. 1999. *The Experience Economy*, Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press.

Schulze, Gerhard. 2000. *Die Erlebnis-Gesellschaft: Kulturosoziologie der Gegenwart*, Frankfurt/Main: Campus Verlag.

Sennett, Richard. 1996. *Øjets vidnesbyrd: om storbyens kultur og rum*, København: Samleren.